MIHAIL SADOVEANU, ARTIST AL CUVÎNTULUI

DE

ACADEMICIAN AL. ROSETTI

Ca la toți marii scriitori, preocuparea de a folosi cuvîntul și expresia justă e vădită în toate scrierile lui Mihail Sadoveanu; ea e exprimată de el într-un articol consacrat lui I. L. Caragiale, după cum urmează: « Toată viața lui, [I. L. Caragiale] s-a luptat ca să supuie cuvintele nebune și imaginația nedomolită ».

Mînat de această preocupare, Sadoveanu a întreprins el însuși cercetări la fața locului, cutreierînd în lung și în lat întreg domeniul nord-dunărean al graiurilor romînești și culegînd expresii și cuvinte caracteristice ale limbii vorbite. De mai multe ori, în cursul carierei sale de scriitor, maestrul Sadoveanu a dat la iveală frînturi din observațiile sale atît de prețioase asupra limbii populare. Astfel, el arată că limba vorbită în regiunea Crișului Negru prezintă o serie de analogii cu graiurile din Moldova: « Tot timpul cît am mai stat pe acele meleaguri », ne spune maestrul, « m-am îndeletnicit să-mi însemn vorbele speciale, cu care urechea mea a fost din copilărie obișnuită în Valea Bistriței ». Și urmează, pe două pagini, înșirarea acestor cuvinte și expresii.

Astfel, Mihail Sadoveanu apare ca un depozitar al experienței lingvistice a tuturor acelor care au vorbit romînește în granițele patriei, iar, ca artist, el este făuritorul unui instrument reprezentînd o sinteză a trecutului și prezentului. Această îmbogățire a materialului de limbă al scrierilor lui Sadoveanu nu a scăpat cercetărilor, care au arătat că acest proces s-a petrecut după 1918, cînd s-a produs reunirea Ardealului cu celelalte provincii romînești.

Limba veche a scrierilor bisericești, printre care se numără operele capitale ale mitropoliților Varlaam și Dosoftei ai Moldovei și limba scrierilor cronicarilor moldoveni din a doua jumătate a secolului al XVII-lea formează baza pe care

BDD-A10288 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:58 UTC)

Mihail Sadoveanu a edificat creația sa artistică, stilul său particular. Elementele din limba actuală, îmbinate cu elemente ale limbii vechi alcătuiesc izvorul bogat al creației lui Sadoveanu. Această sinteză îi aparține în propriu, astfel încît o frază desprinsă din opera sa poate fi identificată imediat. Iată, de exemplu, cum se exprimă moș Ilia, în « Frații Jderi »: « *Am purces* din Suceava singur. Iar la poarta *de către* răsărit a Sucevei m-am oprit *ș-am stătut, avînd părere de rău pentru* tovarășul meu Gogolea căpitanul și pentru tovarășul meu Toma ». (Am subliniat cuvintele și expresiile caracteristice, care dau culoare pasajului și mențin pe cititor în atmosfera proprie.)

Cunoașterea adîncită a tuturor compartimentelor limbii vechi și de astăzi, lămurirea cea mai precisă a sensului cuvintelor tehnice, desigur datorită unei cercetări îndelungate la fața locului sau în lucrările de specialitate, oferă maestrului Sadoveanu un material bogat de cuvinte și expresii. Desprindem dintr-un răspuns dat de același moș Ilia, fraza următoare, în care subliniem termenii tehnici: « Voi duceți-vă la slujbe ce ați mai avut, căci sînteți mai tineri decît mine; eu rămîn unde sînt rînduit, *la odăi*, să *stricnesc* caii ori să-i curăț de *ariceală*, ori să-i *sprințuesc* » (« Frații Jderi »).

Mișcîndu-ne pe urmele maestrului, în lumea pescarilor din Delta Dunării, reținem o frază desprinsă dintr-un pasaj în care scriitorul descrie felul cum se prepară borșul pescăresc și subliniem cuvintele din care scapără lumini subite: « În alte părți, zarzavaturile se amestecă în *culorile curcubeului*, și mai ales pătlăgelele stăpînesc, cu *roșul lor indian* ».

Forța de evocare a cuvintelor este utilizată de Sadoveanu cu o artă desăvîrșită. Numeroase sînt pasajele, în scrierile sale, în care este redat misterul locurilor tainice, fiorul izolării în mijlocul naturii, sau care exprimă o melancolie sfîșietoare, tristețea cauzată de scurgerea ireparabilă a timpului.

E suficientă lectura unei astfel de fraze pentru a trezi în noi lungi ecouri. Iată două exemple (subliniem expresiile evocatoare): *Am poposit la o crîșmă singuratică*, am dat ovăs cailor și *ne-am pus și noi la cale* » (« Hanul Boului »).

« *Așa* crescu bubuind bucîumarea pădurii, *învăluiri* dese de stropi se abătură, *duruiră* ușurel și la geamurile *mici*, se depărtară, și deodată, *ca o mînie care ostenește, cu oftări de ușurare, se alinară adîncurile*, și soarele străluci deodată *orbitor* în toată poiana.

Ieșii afară, pe prispă, cu nevasta pădurarului. Împrejurimile, *neclintite, rîdeau* în lumină; o albină *fulgeră ca un fir de aur*; o gaiță trecu, cu penele-i albastre *lucind*; o mierlă începu o *frîntură* de cîntec *răsunător*, — apoi tăcu deodată; și liniștea *se întinse ca limpezimea unei ape* » (« Codrul »).

Sau acest pasaj, din care se desprinde o fină melancolie: « De departe, din spre Cîșlărie *poate*, se auzea cornul lui Voinea. Chema *prelung*, *îngîna* sunete

BDD-A10288 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:58 UTC)

scurte apoi, și *iar tremura* într-o *adiere lină*; după aceea tăcu. În liniște, *un glas depărtat* începu să cheme » (« Id. »).

Prin astfel de pagini, Mihail Sadoveanu se înscrie printre cei mai desăvîrșiți artiști ai cuvîntului.

« Cinstind pe un poet, începem să facem operă serioasă », își încheie maestrul Sadoveanu un articol consacrat comemorării lui Vasile Alecsandri. Poezia constituie într-adevăr valoarea permanentă a unei literaturi. Vasta operă a lui Mihail Sadoveanu este remarcabilă tocmai prin cantitatea și calitatea materiei poetice pe care o conține.

BDD-A10288 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:50:58 UTC)